

Dokumenttyp Rutin	Ansvarig verksamhet Barn, unga och familjehälsa	Organisation Region Värmland	Version 7
Dokumentägare Lisa Lindqvist Verksamhetsutvecklare	Fastställare Marja Rudenhed Verksamhetschef	Giltig fr.o.m. 2026-05-06	Giltig t.o.m. 2028-05-05

Språk och kommunikationsbedömning vid 2,5 år metodbeskrivning och remissgång

Gäller för: Barn, unga och familjehälsa Barnavårdscentraler Värmland

Språkscreening vid 2½ år

Språkscreening ska genomföras när barnet är 2,5 år +/-2 månader. I en del fall bör en uppföljning vid 3 års ålders ske.

Avsätt 45–60 min för hela 2,5-årsbesöket.

Språkscreeningen består av två delar som båda används som underlag vid bedömningen:

1. Frågeformulär till föräldrar om barnets språkutveckling som bifogas inbjudan till hälsobesöket.
2. Observation av barnets språkutveckling enligt ett strukturerat arbetsformulär där BHV-sjuksköterskan samspelar med barnet kring en väska/låda med leksaker.

Uppgifter från tidigare hälsobesök om tidig utveckling, tillväxt, tidigare/nuvarande sjukdomar och äftlighet är viktigt att väga in vid bedömningen. Särskilt viktigt är uppmärksamma information om joller, äftlighet för språk och talstörningar, (tidigare) förekomst av otiter/otosalpingiter, läs- och skrivsvårigheter i familjen samt neuropsykiatriska diagnoser i familjen.

Kontakt med barnets förskola kan ge viktig information om lek- och samspelsutveckling inför en eventuell vidare utredning, och kan också vara ett stöd om barnet inte medverkar fullt ut vid besöket på BVC.

Material

Materialet som används när barnet är 2,5 år består av en låda eller väska innehållande nio föremål: Docka, hund, ko, boll, en stor och en liten bil, en tesked, en kopp och ett fat. Det är viktigt att den stora och lilla bilen är av samma stort och samma färg då endast begreppen stor/liten undersöks.

Vid besöket

Var uppmärksam på hur barnet talar och kommunicerar redan i väntrummet före besöket.

Gå tillsammans med föräldrarna igenom "Frågeformulär till föräldrarna vid 2,5 år". Det är föräldrarnas svar och sjuksköterskans observation av barnet som ligger till grund för eventuella vidare åtgärder.

Undersökningen

Låt inte barnet se leksakerna före själva bedömningen. Målsättningen med leksakerna är att skapa kontakt med barnet och inbjuda till samtal kring materialet. Du ska försöka få en uppfattning om barnets förmåga att kommunicera. Notera om barnet kan förstå ord, förstå meningar, härma, benämna, tala i tvåordssatser. Hur är barnets förmåga och vilja att kommunicera och samspela verbalt och icke verbalt?

Samtidigt som barnet leker, anteckna vad hen yttrar i avsett arbetsformulär.

Presentera inte alla sakerna samtidigt.

Ta fram föremålen, ett i sänder, och be barnet benämna det. Det är bra att undvika kravfyllda frågor tex "Vad är det här...?" Prova att använda ifyllnadsfrågor. "Titta, här är en...." "Här kommer en..." Invänta barnets svar. Om barnets svar dröjer, så säg vad det är. Skriv ner hur barnet säger med hemmagjord fonetisk skrift på arbetsformuläret. Försök få barnet att härma. Ta t ex fram kon och säg "Muu". Fråga "Vad säger hunden?", "Hur låter bilen?".

Barnet behöver inte benämna föremålen i väskan men de ska i denna ålder använda minst tvåordsmeningar.

För att få en uppfattning om barnets ordförståelse kan du till exempel ta fram en bil och en boll. Säg "Ge mig bollen". Be också barnet peka ut olika kroppsdelar på sig själv. Säg "Här är dockans näsa, var har du din näsa?".

Förstår barnet prepositionen "i" eller "på". Säg "Lägg hunden i koppen" eller "Sätt fatet/ tallriken på koppen/muggen".

Förstår barnet begreppet "stor" och "liten"? Säg "Kör den stora bilen till mig" eller "Kör den lilla bilen till mamma".

Förstår barnet en enkel uppmaning? Säg "Hämta bollen som ligger i lådan" eller något liknande.

Fyll också i sida 2 i arbetsformuläret. Skriv ett exempel på en lång mening som barnet säger.

Anteckna hur motorikbedömningen utfaller. Det finns också utrymme för egna kommentarer omkring undersökningen och barnets beteende.

Flerspråkighet

En- och flerspråkiga barn följer samma tidiga milstolpar i språkutvecklingen oavsett hur många språk barnet lever med i sin omgivning. Det betyder att barnen ska börja tala i samma tid, vid ca 1 års ålder, och även komma i gång med sin grammatiska utveckling (uttrycka enkla meningar) i ca 2 års åldern oavsett om barnet har ett eller flera språk.

Tal-, språk- och kommunikationsbedömningen kan användas på barn med annat modersmål. Då sker undersökningen via föräldern, som ställer samma frågor på modersmålet. Kan föräldern inte svenska ordentligt, använd tolk. Svar på något språk över huvud taget accepteras, men notera vilket språk barnet använder.

Om utfall vid flerspråkighet gör förnyad test vid tre år före remiss till logoped.

Dokumentation

Blankett "Arbetsformulär vid 2,5 års besöket" sparas ner i journalen. I journalen markeras utfallet under sökordet "Språklig utveckling" samt i "Uppföljning av utveckling 2½ år".

Bedömning

Väg samman BHV-sjuksköterskans bedömning och vårdnadshavares svar. Om det vid 2,5 år behövs en utökad information om barnet från förskolan, ska formulär "Frågor om barnets hälsa och utveckling" användas. Föräldrarna informeras och uppföljning sker vid 3 år.

Uppföljning vid 3 år av de barn som har:

- Antal ord 25–50.
- Dålig medverkan, fast barnet verkar förstå bra
- Då föräldrarna avböjer remiss vid 2½ år
- Beakta eventuell hörselpåverkan, se hörselfrågor i flödesschema, bilaga 1, för eventuell remiss till hörselvården.

Vid 3 år används blankett "Arbetsformulär vid 3 års-uppföljning av 2,5 års besöket" och bilaga till kallelse "Frågor till föräldrar när barnet är 3 år".

Lekmaterialet är nu utökat med en säg och ett tåg.

Remisskriterier vid 2,5 års ålder

Om barnet har avvikelser på ett av nedanstående ska det remitteras till logoped:

- Barn som inte har kommit i gång att prata eller inte uttrycker sig i meningar (Antal ord 0–25 /saknar tvåord-satser).
- Barn som är svårförståeliga även för familjen.
- Barn som har svårt att förstå enkla instruktioner.
- Svårigheter att tugga och/eller svälja.
- Föräldraoro kring barnets tal, språk och kommunikationsförmåga.

Remisskriterier vid 3 års ålder

Om barnet har avvikelser på ett av nedanstående ska det remitteras:

- Barnet som saknar treord-satser.
- Barn som inte förstår uppmaning i två led.
- Barn som har svårigheter att tugga och/eller svälja.
- Föräldraoro finns kring barnets tal, språk och kommunikationsförmåga.

Stammar barnet? Vid stamning föreligger särskilda remisskriterier, se Rikshandboken: "Språk och tal" samt "Stamning hos barn".

Remiss till Logopedenheten

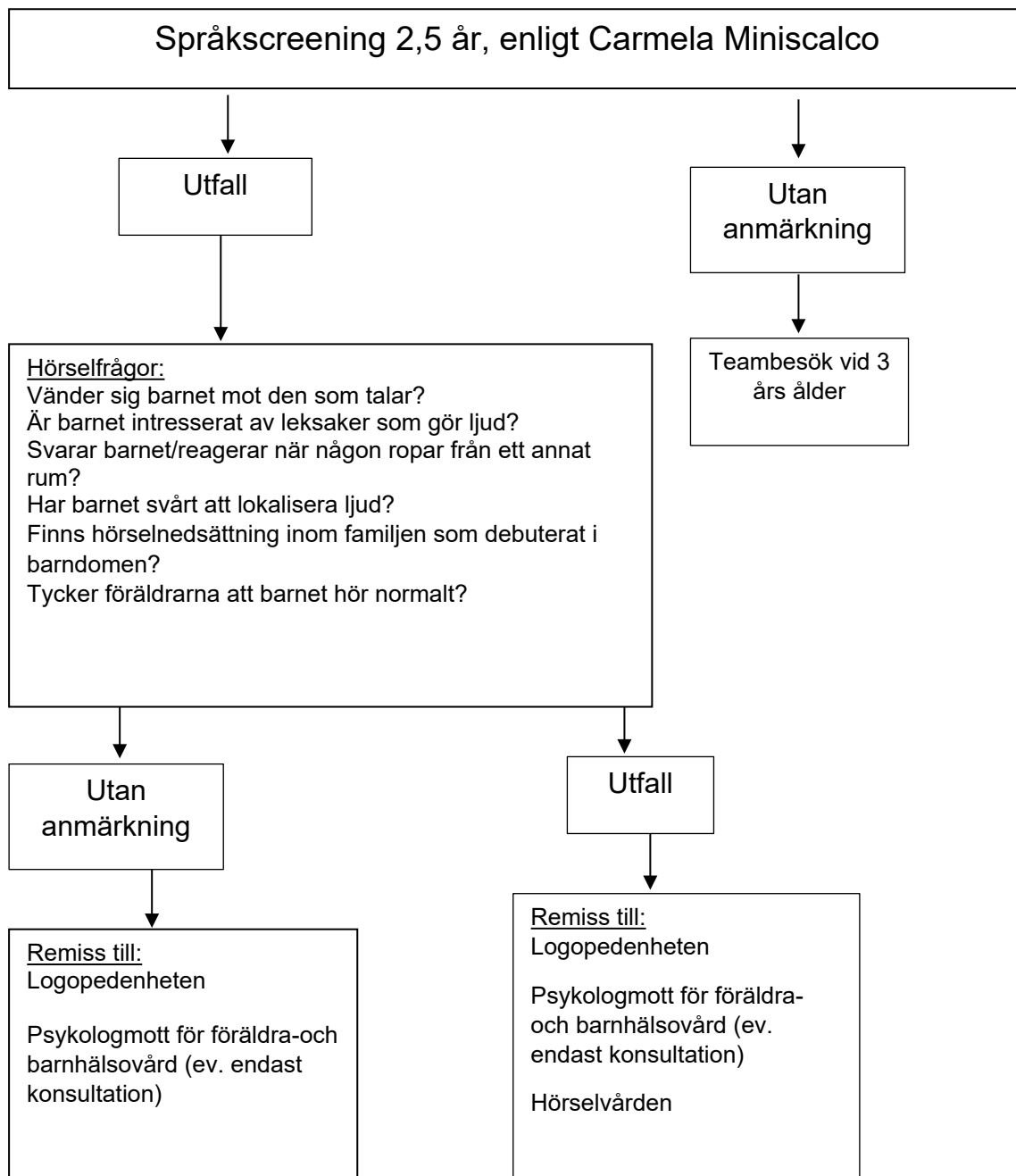
Ifylld blankett "Arbetsformulär vid 2,5 års besöket" sparas ner i journalen.

Remiss skickas till Barn- och familjestöd, Psykologmottagningen för föräldra- och barnhälsovård, där psykolog och logoped bedömer remissen. Informera vårdnadshavare om att det på Barn- och familjestöd arbetar både logopeder och FBHV-psykologer, och att de kommer att ta ställning till vilka insatser som kommer att erbjudas i första hand.

Viktig information i remissen är föräldrarnas inställning eller behov.

Vid behov remiss till hörselvården (se flödesschema).

Flödesschema

Utarbetad av: Lisa Lindqvist